

Forslag

til

Lov om visse domfældtes retsstilling med hensyn til udøvelse af rettigheder.

Fremsat den 22. marts 1955 af *justitsministeren*.

§ 1.

Domme afsagt i henhold til lov nr. 259 af 1. juni 1945, lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946 eller lov nr. 406 af 28. august 1945 skal — uanset dommenes bestemmelse om rettighedstab i medfør af de nævnte love — med den begrænsning, der følger af § 2, fremtidig kun medføre tab af rettigheder i det omfang, dette følger af lovgivningens almindelige regler om fortabelse af rettigheder som følge af straf.

§ 2.

Den, som inden dommens afsigelse har udøvet en virksomhed, der kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, og som på grund af dommen har mistet retten hertil, kan generhverve denne ret i overensstemmelse med reglerne i straffelovens § 78, stk. 3, som affattet ved lov nr. 286 af 18. juni 1951. Spørgsmål om meddelelse af ny beskikkelse til udøvelse af sagførervirksomhed afgøres dog i overensstemmelse med bestemmelserne i § 137, stk. 2, 2. punktum, i lov om rettens pleje.

Bemærkninger til lovforslaget.

I straffelovstillægget angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed — lov nr. 259 af 1. juni 1945 og den lovbekendtgørelse — nr. 368 af 6. juli 1946 —, ved hvilken loven blev bekendtgjort med de ændringer og tilføjelser, der fulgte af lov nr. 356 af 29. juni 1946, fandtes i § 6 en bestemmelse, hvorefter den, der fandtes skyldig i et efter loven strafbart forhold, skulle fortabe visse i loven nærmere angivne rettigheder for en bestemt tid eller for bestandig. Dommen skulle angive, at den medførte rettighedstab, og fortabelsens varighed.

Ved § 12 i lov nr. 406 af 28. august 1945 om tillæg til lov nr. 259 af 1. juni 1945 (den såkaldte værnemagerlov) blev der givet hjemmel til i forbindelse med domfældelse for overtrædelse af denne lov at træffe bestemmelse om frakendelse af samtlige eller enkelte af de i lov nr. 259 af 1. juni 1945 § 6 om-

handlede rettigheder. Denne rettighedsfrakendelse var ikke obligatorisk.

Lov nr. 286 af 18. juni 1951 om ændring af reglerne om fortabelse af rettigheder som følge af straf, der ændrede de i en række love indeholdte betingelser for at opnå en rettighed eller ret til at udøve en virksomhed, ophævede ved § 3 straffelovstillæggets § 6 og ved § 4 den tilsvarende bestemmelse i værnemagerloven. Ophævelsen af disse bestemmelser betød ikke, at de i medfør af straffelovstillæggene domfældte fra ikrafttrædelsen af rettighedsloven af 1951 generhvervede de rettigheder, de ifølge de afsagte domme har mistet. Af borgerlig straffelovs § 4, jfr. § 3, stk. 2, følger nemlig modsætningsvis, at ophævelse af bestemmelser, der medfører, eller ifølge dommes bestemmelse derom kan medføre visse retsfølger, når ophævelsen ikke be-

rører de pådømte forholds strafbarhed og vurderingen af dem som strafværdige, ikke uden udtrykkelig hjemmel ændrer afsagte dommes retsvirkning med hensyn til fortabelse af rettigheder.

De i medfør af straffelovstillæggene domfældte, i hvis dom der findes bestemmelser om rettigheds-tab, og som ikke har generhvervet de mistede rettigheder, jfr. herom nedenfor, er altså vedblivende udelukket fra at udøve de rettigheder og virksomheder, der omfattes af frakendelsen, dog således at § 31 i loven af 1951 giver adgang til ved retskendelse at generhverve retten til at udøve en tidligere udøvet virksomhed. Efter den fornævnte lov af 18. juni 1951 er det den almindelige regel, at strafbart forhold ikke medfører tab af borgerlige rettigheder. Fra udøvelsen af en virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, kan man ifølge loven kun udelukkes som følge af en straffedom, såfremt det udviste forhold begrundes en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet. Den heromhandlede kategori af domfældte er følgelig stillet ringere end andre domfældte og også ringere end de få, der har fået endelig dom efter straffelovstillæggene *efter* ophævelsen af bestemmelserne om frakendelse af rettigheder.

For at ændre denne retstilstand taler hensynet til forenkling og tilvejebringelse af enhed i dansk rets regler om fortabelse af rettigheder som følge af straf, og det vil nu være rimeligt, at der tilvejebringes en endelig ordning af dette spørgsmål, således at lovgivningsmagten ikke oftere skal behøve at beskæftige sig dermed.

Lempelser i retsvirkningerne af de efter straffelovstillæggene af 1945 afsagte domme er tidligere gennemført ved lov nr. 239 af 1. juni 1947 og ved lov nr. 224 af 27. maj 1950. Efter den sidstnævnte lov har alle de i medfør af straffelovstillæggets §§ 10—14 og 16 domfældte, hvis straf ikke oversteg 2 år og 6 måneders fængsel, generhvervet de rettigheder, som de havde mistet som følge af straffelovstillæggets § 6 eller lovgivningen iøvrigt. Ikke få har endvidere generhvervet de mistede rettigheder i medfør af den ved loven tilvejebragte hjemmel for, at justitsministeriet i det enkelte tilfælde kunne gengive rettighederne til personer idømt straf af samme størrelse efter andre bestemmelser i straffelovstillægget, efter lov nr. 406 af 28. august 1945 (værnemagerloven) eller efter bestemmelser i de 2 love i forbindelse med andre straffebestemmelser.

Dertil kommer, at mange, — men ikke alle — for hvis vedkommende rettighedsfortabelsen kun er fastsat til 5 år (det gælder bl. a. alle, hvis straf var under 4 år) nu som følge af 5 års periodens udløb har generhvervet de mistede rettigheder.

Gennemførelsen af lov nr. 286 af 18. juni 1951 (rettighedsloven) har også medført nogen lempelse for de i medfør af straffelovstillægget domfældte. De har således samme adgang som andre straffede til at drive virksomhed i henhold til almindeligt næringsbrev eller sønæringsbevis.

Der er imidlertid stadig et praktisk behov for yderligere lempelse af reglerne. Derom vidner talrige henvendelser til justitsministeriet om gengivelse af rettigheder. Til belysning deraf kan iøvrigt oplyses, at skønsmæssigt 2 000 domme har frakendt rettigheder for lang tid (over 5 år) eller for bestandig.

De rettigheder, disse domfældte er afskåret fra at udøve, er i medfør af § 6 i straffelovstillægget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946, følgende:

- 1) stemmeret og valgbarhed i offentlige anliggender,
- 2) adgang til at opnå offentlig tjeneste og hverv,
- 3) ret til at gøre militærtjeneste,
- 4) ret til at virke som læge, som sagfører eller i anden virksomhed, der kræver en offentlig autorisation,
- 5) ret til at virke som præst for noget trossamfund eller til at udøve undervisningsvirksomhed ved offentlige eller private skoler eller kursus af nogen art eller virke som leder indenfor nogen ungdomsorganisation,
- 6) ret til at deltage i ledelsen af eller være økonomisk interesseret i teatervirksomhed, filmsproduktion eller drift af biografteater,
- 7) ret til at virke som direktør, formand, bestyrelsesmedlem eller i anden ledende stilling eller tillidshverv i erhvervsdrivende selskab eller sammenslutning,
- 8) ret til at virke ved dagspressen eller politisk tidsskrift som udgiver eller redaktør eller til at være økonomisk interesseret i dagblad eller politisk tidsskrift.

Betydning for alle de domfældte har vel kun stemmeretten, som det må anses for ganske ubetænkeligt at indrømme disse domfældte i lighed med alle andre straffede. Bortfald af dommenes bestemmelser om fortabelse af adgang til at opnå offentlig tjeneste og hverv giver selvsagt ikke de domfældte ret til at opnå sådan tjeneste eller hverv, og heller ikke, jfr. ordet „fremtidig“ i § 1, ret til at genindtræde i stilling eller hverv, som de havde før domfældelsen og har mistet som følge af denne. Om de kan opnå ansættelse i tjenestemandstilling eller offentlig hverv vil afhænge af, om de med den dom,

der er overgået dem, men bortset fra dommens bestemmelse om rettighedstab, nu opfylder de betingelser, der er fastsat derfor i lovgivningen. Hvad angår retten til pension, som det er naturligt at omtale i denne sammenhæng, gælder det, at spørgsmål om retten til at opnå pension og om fortabelse af erhvervet pension ifølge § 6 i lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946 har skullet afgøres efter lovgivningens almindelige regler, også for så vidt angår domme afsagt før 29. juni 1946. Dommenes bestemmelse om rettighedstab i henhold til straffelovstillæggene har derfor ingen betydning for pensionsspørgsmål og disse bestemmelser bortfald for fremtiden kan allerede derfor ikke medføre, at nogen generhverver retten til pension. Fortabelsen af retten til at gøre militærtjeneste kan vel endnu have betydning for enkelte unge. Fortabelsen af (de under 4) og 5), nævnte rettigheder har betydning for et ikke stort, men heller ikke helt ubetydeligt antal domfældte, hvis muligheder for at ernære sig, når de er udelukket fra at gøre brug af den uddannelse, de har fået, er væsentlig forringet. Den under 6) nævnte bestemmelse har efter de gældende regler om teatervirksomhed og biografteaterdrift meget ringe praktisk betydning. Fortabelsen af den under 7) nævnte ret til at være direktør m. v. i erhvervsdrivende selskab kan vel i enkelte tilfælde have betydning, ligesom generhvervelse af den under 8) nævnte ret vil have nogen betydning for enkelte journalister.

Man har overvejet, om en lov, der gav adgang til efter ansøgning i det enkelte tilfælde at dispensere efter et skøn, ville være fyldestgørende. Da betydningen af at fastholde den principielle udelukkelse fra udøvelsen af de omhandlede rettigheder synes ringe, og ud fra det nævnte ønske om at skabe forenkling og enhed i rettighedsreglerne har man foretrukket den foreslåede løsning.

Til § 1.

For indholdet af de bestemmelser om rettighedsfortabelse, som findes i § 6 i lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946, er der foran gjort rede. Ifølge § 2 i lov nr. 356 af 29. juni 1946 gælder om domme, afsagt før loven trådte i kraft den 29. juni 1946, at fortabelse af de i lovbekendtgørelsens § 6, stk. 1, nævnte rettigheder træder i stedet for den skete fradømmelse af almen tillid, der også omfattede ret til at drive næring og ret til pension, hvorom herefter lovens almindelige regler skulle være gældende, jfr. lovbekendtgørelsens § 6, stk. 6.

De allerfleste i medfør af lov nr. 406 af 28. august 1945 (værnemagerloven) domfældte har allerede generhvervet rettigheder ved 5-årsfristens udløb,

men da der er en teoretisk mulighed for, at fraken-delse kan være sket for længere tid, og nogle domfældte kan være dømt — i sidste instans og eventuelt efter genoptagelse — så sent, at 5-års fristen endnu ikke er udløbet, må forslaget omfatte også domme i medfør af denne lov.

Bestemmelsen betyder, at det afgøres efter reglerne i særlovgivningen, hvis regler — som foran nævnt — for en stor del er ændret ved lov nr. 286 af 18. juni 1951, om en dom udelukker fra udøvelsen af en rettighed. For så vidt angår virksomhed, hvortil der kræves en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, betyder bestemmelsen, at den domfældte, såfremt autorisation eller godkendelse nægtes på grund af dommen, efter reglerne i borgerlig straffelovs § 78, stk. 3, kan kræve spørgsmålet om, hvorvidt det forhold, for hvilket han er dømt, er til hinder for udøvelsen af den omhandlede virksomhed, indbragt for retten, hvor sagen behandles efter reglerne i retsplejelovens § 684, stk. 2. Afgørende for, om han ved det udviste strafbare forhold skal være udelukket fra autorisation eller godkendelse, vil det ifølge borgerlig straffelovs § 78, stk. 2, være, om det udviste forhold begrundes en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet.

Beskikkelse som sagfører er dog i medfør af retsplejelovens § 119 vedblivende afhængig af, at den pågældende ifølge pålidelige vidnesbyrd har ført en retskaffen vandel, og justitsministeriets nægtelse af beskikkelse vil ikke kunne indbringes for retten i medfør af § 78 i borgerlig straffelov, idet sagførernes forhold ved lov nr. 286 af 18. juni 1951 blev holdt udenfor den iøvrigt ved loven trufne ordning med hensyn til stillinger, hvortil der kræves offentlig autorisation.

Til § 2.

I de tilfælde, der omfattes af bestemmelsens 1. punktum, skal generhvervelse kunne ske i overensstemmelse med borgerlig straffelovs § 78, stk. 3. Det vil sige, at spørgsmålet om generhvervelse på den domfældtes begæring af anklagemyndigheden indbringes for retten til afgørelse. I disse tilfælde har domstolene antaget, at generhvervelse kunne ske i medfør af bestemmelsen i lov nr. 286 af 18. juni 1951, § 31.

Bestemmelsens andet punktum omhandler sagførere, hvis forhold, som nævnt, er holdt udenfor den ved lov nr. 286 af 18. juni 1951 for andre autorisationer og godkendelser trufne ordning. De ligestilles med sagførere, hvis beskikkelse er frakendt dem i medfør af retsplejelovens § 137, og skal kunne generhverve beskikkelse på samme måde

F. t. l. om visse domfældtes retsstilling med hensyn til udøvelse af rettigheder.

som disse. Det vil sige, at justitsministeren undtagelsesvis, når 5 år er forløbet efter straffens udståelse, forældelse eller eftergivelse, efter indhentet erklæring fra sagførerrådet kan meddele ny beskikkelse. Nogen mulighed for at få spørgsmålet indbragt for retten, såfremt beskikkelse nægtes, er

der ikke. Er en sagfører frakendt retten til at drive virksomhed som sagfører for et bestemt tidsrum, vil han efter dettes udløb have krav på ny beskikkelse, for så vidt han iøvrigt opfylder betingelserne derfor.